

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Круліковської Тетяни Петрівни

«Творчість польських композиторів Поділля ХІХ століття

в контексті українсько-польських культурних взаємин»,

представленої на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

На сучасному етапі розвитку української культури та українського музикознавства вкрай важливими стають дослідження, що заповнюють інформаційні та культурні прогалини новими джерелознавчими відкриттями, і тим самим сприяють глибшому пізнанню багатого спектру музичного простору України. Дисертаційне дослідження Тетяни Петрівни Круліковської, опираючись на багатий джерельний матеріал, відтворює панораму української музичної культури Поділля ХІХ ст., яка висвітлена з урахуванням українсько-польських культурних взаємин.

До переваг дослідження слід віднести доцільно обрані об'єкт, предмет і мету, які в повній мірі реалізовані у представленій роботі. У відповідності до мети в дисертації чітко окреслені завдання дослідження, які логічно і послідовно витікають одне з одного. Серед серії завдань особливо важливим є завдання зі здійснення музикознавчого аналізу творів композиторів Антона Коціпінського, Михайла Завадського, Владислава Заремби в контексті національної тематики, адже вивчення процесів розвитку української регіональної музичної спадщини, як невід'ємної складової частини загальнонаціональної, являється актуальним завданням сучасного українського музикознавства та культурології.

Основний зміст роботи представлений у трьох розділах, структура яких розкриває сутність окресленої проблеми і логіку викладення матеріалів дослідження. Результати роботи переконливо свідчать про актуальність дисертаційного дослідження пані Тетяни Круліковської.

У першому розділі «Українсько-польські взаємини на Поділлі у ХІХ столітті», який складається з чотирьох підрозділів, відчувається уважна і цілеспрямована робота з різноманітними джерелами, яка дозволила уникнути реферативності у передачі значного масиву інформації і скласти ґрунтовну картину музично-історичних процесів, яка чітко простежується на всіх етапах.

Реляція чотирьох підрозділів першого розділу дисертації перетинається і утворює вагоме підґрунтя в осягненні зазначеної теми. Такий підхід авторки до розгляду історичних передумов формування україно-польських взаємин на території Поділля, створює переконливу картину історико-культурних положень міжнаціональних відносин, етнографічних контактів, як частини українського культурного руху, зокрема в літературі і музичному мистецтві впродовж досліджуваного періоду.

Наступні два розділи логічно переплітаються з основними історико-аналітичними домінантами висвітленими у першому розділі.

Другий розділ «Роль композиторів польського походження в музичній культурі Поділля ХІХ століття» надзвичайно інформативно насичений, оскільки в першому підрозділі «Культурно-просвітницька діяльність польських музикантів на Поділлі у ХІХ ст.» авторка здійснює аналіз в якому окреслює становлення мистецьких освітніх і культурних інституцій в контексті історичного розвитку регіону протягом ХІХ ст. і засвідчує, що польські композитори «сформували підґрунтя для подальшого становлення професійної музичної культури та освіти на Поділлі, заклали підвалини музичного професіоналізму» (с.81).

В другому і третьому підпунктах другого розділу доречно використані методологічні засади аналізу творчої спадщини польських композиторів Антона Коціпінського і Михайла Завадського. Аналітичні розвідки відзначаються ґрунтовністю, належним рівнем теоретичного узагальнення, відчувається добра музикознавча база, яка дозволяє

розкрити композиторський стиль митців. Авторка демонструє сегмент наукової новизни – здійснює «аналіз музики Михайла Завадського до поеми «Марія» Антонія Мальчевського, як музики до театральної вистави; [...та вводить] до музикознавчого обігу і концертного виконання низку фортепіанних та вокальних творів Михайла Завадського [...], які знаходяться у фондах бібліотек України й Польщі» (с. 26). Узагальнюючи культурно-просвітницьку діяльність А.Коціпінського і М.Завадського Тетяна Петрівна систематизує композиторський спадок і надає йому чіткої жанрової класифікації. З позиції збагачення інформативної бази авторки рекомендую звернути увагу, що композиторську спадщину М.Завадського прикрашає, наразі єдиний відомий, хоровий твір «Отче наш», згадка про цей твір доповнила б аналітичну розвідку (Отче наш [Ноти] / М. Завадський // Літургійні співи : для мішаного хору [без супроводу] / упоряд. Кір'янчук І. О. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2014. ч. 3).

У **третьому** розділі дисертації «Владислав Заремба – композитор і педагог» застосовано той самий аналітично-узагальнюючий стиль наукового викладу, в якому розширюється інформаційне поле через увагу до постаті В.Заремби як «педагога, піаніста та композитора, автора численних фортепіанних, вокальних творів та педагогічних збірок, який здійснив значний внесок у становлення української професійної музики» (с.111). Досліджуючи фортепіанні і вокальні збірки творів Владислава Заремби авторка сфокусувала увагу на визначені основних педагогічних та світоглядно-естетичних домінант композиторського стилю в контексті українсько-польських культурно-мистецьких взаємин.

Робота завершується ґрунтовними загальними висновками, які корелюють із завданнями дисертації та впливають зі змісту. Виходячи з аналізу основної частини, можемо підтвердити, що мета дослідження в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Попри достатньо повний виклад результатів дослідження, у ході прочитання роботи виникли наступні питання:

1. Дисертаційну роботу Тетяни Круліковської вирізняє ґрунтовна, професійно відібрана і різноаспектна джерельна база, матеріал якої надає науковому пошуку переконливості та достовірності. Високо оцінюючи проведену дослідницею роботу, дозволю зауважити, що у дисертації Юрія Портного «Шляхи професіоналізації фортепіанного виконавства на Поділлі», про яку у вступі згадує дослідниця (с.24), у третьому розділі дослідження представлено аналіз фортепіанної спадщини подільських композиторів. У зв'язку з цим, виникає питання до пані Тетяни, чи володіє вона такою інформацією? Чи не варто було б провести компаративний аналіз методології яку використовував Ю.Портний в підрозділі присвяченому дидактичному та художньому потенціалу сольних фортепіанних творів подільських композиторів (української та польської тематики) в дослідженні авторки?
2. Серед ряду поставлених завдань Т.Круліковська намічає «дослідити фольклорне та етнокультурне середовище Поділля ХІХ ст. та праці його найвизначніших польських діячів» (с.22). Проблематика поставленого завдання опрацьована з огляду співіснування українців і поляків на території Поділля. Однак, Поділля – це унікальний регіон, який увібрав духовно-культурні надбання українського, польського, російського, єврейського, молдавського і вірменського народів. Спілкування етнічних культур на території краю відбувалось неоднорідно, про що пані Тетяна згадує в контексті історичних особливостей насадження російської культури, але не згадує про існування інших етнічних груп населення, які мали власні мистецькі надбання і могли синкретизувати з предметом дослідження.
3. В роботі представлено тезу що «до розвитку професійної музичної освіти на Поділлі активно долучились представники польської громади, серед яких найбільш авторитетними були Антон

Коціпінський, Михайло Завадський, Владислав Заремба, Тадей Ганицький, а також Ромуальд Зентарський та його син Віктор Зентарський, Йосип Вітвицький, Фелікс Яронський, Тадеуш Йотейко, які працювали у жанрах фортепіанної музики та звертались до української тематики» (с.79). Автор заявляє про композиторську діяльність низки митців польського походження, яка пов'язана з Поділлям ХІХ ст. Тому було б цікаво дізнатись – чому фокус дослідження зацентровано лише на творчості А.Коціпінського, М.Завадського і В.Заремби?

Проте, усі поставлені запитання носять рекомендаційний характер, і не ставлять під сумнів цілісності, аргументованості і переконливості запропонованої наукової концепції.

Наукове дослідження Тетяни Петрівни Круліковської вписує ще одну сторінку до українського музикознавства й презентує «Творчість польських композиторів Поділля ХІХ століття в контексті українсько-польських культурних взаємин». Окремо слід відмітити значущість довідкового апарату, де серед архівних документів знаходимо інформацію, що Хмельницький фаховий музичний коледж ім.В.Заремби відзначив 190-у річницю від дня народження В.Заремби, і, за ініціативи Тетяни Петрівни, провів серію концертних заходів присвячених композитору. Імпонує те, що пані Тетяна доклала великих зусиль для популяризації постаті В.Заремби, і зініціювала та провела Всеукраїнський круглий стіл «Владислав Заремба у соціокультурному просторі ХІХ століття».

До позитивного ряду слід віднести чималу кількість (22 позиції) апробаційного матеріалу, необхідного для презентації власного наукового пошуку. Публікації авторки повною мірою відображають головні складові і концептуальні висновки по темі дослідження. Крім того, зважаючи на інформативність роботи, рекомендую опублікувати її у вигляді монографії.

Враховуючи вищевикладене, вважаю, що результати дисертації Тетяни Петрівни Круліковської «Творчість польських композиторів Поділля

ХІХ століття в контексті українсько-польських культурних взаємин», є самостійним науковим дослідженням з актуальною науковою проблематикою. Завдання, які поставлені у роботі виконані, а мета дослідження – досягнута. Результати наукового дослідження мають інноваційний характер. Робота за структурою відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до написання дисертацій, а її автор Круліковська Тетяна Петрівна заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент,
кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри вокалу та
диригентсько-хорових дисциплін
Хмельницької гуманітарно-
педагогічної академії

Гуцал Р.С.